

ОПТИМІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

OPTIMIZATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS DEVELOPMENT IN THE POST-WAR PERIOD

Мирошніченко А. І.

Кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава, Україна
ORCID: 0009-0004-5984-4731

Нікуліна Є. В.

Магістрантка спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава, Україна
ORCID: 0009-0006-3004-978X

Alina Myroshnychenko

Ph.D. in Public Administration,
Associate Professor at the Department of Public Administration and Law,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»,
Poltava, Ukraine

Yelyzaveta Nikulina

Master's Degree in 281 «Public Management and Administration»,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»,
Poltava, Ukraine

У даній статті авторами розглянуто сучасний стан та напрями оптимізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту в контексті післявоєнного відновлення українського суспільства. Обґрунтовано, що війна стала потужним каталізатором трансформацій у фізкультурно-спортивній сфері, спричинивши руйнування інфраструктури, втрату кадрового потенціалу, порушення тренувального процесу, а також зміни в потребах населення щодо фізичної активності, реабілітації та соціальної інтеграції. Підкреслено фрагментарність та недостатню ефективність чинної державної політики у досліджуваній сфері, зокрема через відсутність системного бачення цілей, слабку міжвідомчу координацію, нерівномірний доступ до послуг у регіонах, застарілу матеріально-технічну базу, обмежене фінансування та низький рівень залучення громадян до прийняття рішень. Застосування комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дало змогу проаналізувати чинну нормативно-правову базу, стратегічні документи, наукові позиції дослідників та сформулювати аргументовані висновки щодо подальших кроків реформування. Рекомендовано впровадження інтегрованого підходу до формування політики, що поєднує стратегічне планування, науково обґрунтовану реабілітацію, міжгалузеву взаємодію та розвиток партнерських моделей управління. Розглянуто доцільність реформування системи підготовки кадрів з акцентом на практичну спрямованість, дуальну освіту та міжнародну співпрацю. У статті наголошено на необхідності осучаснення підходів до державного регулювання фізичної культури та спорту із врахуванням міжнародних тенденцій та національного контексту. Особливо визначено важливість диференціації державної політики за напрямами: спорт вищих досягнень і масовий спорт та формування чіткої зони відповідальності між центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та інституціями громадянського суспільства. Визначено доцільність систематизації та кодифікації чинного спортивного законодавства, з метою забезпечення прозорого правозастосування і нормативної узгодженості. Підкреслено необхідність переосмислення фінансової моделі галузі, яка нині є надмірно залежною від регіональних бюджетів, і переходу до комбінованої моделі фінансування з залученням державних, муніципальних, приватних і донорських ресурсів.
Ключові слова: державна політика; фізична культура; спорт; післявоєнний період; гуманітарна політика; державне управління; спортивна інфраструктура.

In this article, the authors examine the current state and directions for optimizing state policy in the field of physical culture and sports in the context of the post-war recovery of Ukrainian society. It is argued that the war has been a powerful catalyst for transformations in the field of physical culture and sports, causing the destruction of infrastructure, loss of human resources, disruption of the training process, as well as changes in the population's needs for physical activity, rehabilitation, and social integration. The fragmentation and insufficient effectiveness of current state policy in the field under study are emphasized, in particular due to the lack of a systematic vision of goals, weak interdepartmental coordination, uneven access to services in the regions, outdated material and technical base, limited funding, and low level of citizen involvement in decision-making. The application of a set of general scientific and special methods made it possible to analyze the current regulatory framework, strategic documents, and scientific positions of researchers and to formulate reasoned conclusions regarding further steps for reform. It is recommended to implement an integrated approach to policy-making that combines strategic planning, scientifically based rehabilitation, inter-sectoral cooperation, and the development of partnership models of governance. The feasibility of reforming the training system with an emphasis on practical orientation, dual education, and international cooperation is considered. The importance of differentiating state policy in the areas of high-performance sports and mass sports and establishing a clear division of responsibilities between central executive bodies, local self-government bodies, and civil society institutions is separately identified. The expediency of systematizing and codifying the current sports legislation is determined in order to ensure transparent law enforcement and regulatory consistency. The need to rethink the financial model of the industry, which is currently overly dependent on regional budgets, and to transition to a combined financing model involving state, municipal, private, and donor contributions.

Key words: state policy; physical culture; sport; post-war period; humanitarian policy; public administration; sports infrastructure.

ВСТУП

Фізична культура та спорт традиційно відіграють важливу роль у формуванні фізичного, психічного та соціального благополуччя населення, забезпечуючи не лише оздоровчу, а й соціалізуючу функцію в суспільстві. В умовах післявоєнного відновлення України питання ефективного функціонування системи фізичної культури та спорту набуває нової актуальності. Війна суттєво змінила соціальні пріоритети, демографічну структуру, психофізичний стан населення та ресурсну спроможність державних інституцій. З'явилася нагальна потреба у створенні сучасної системи фізкультурно-спортивної діяльності, здатної сприяти реабілітації ветеранів, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, дітей і молоді, а також відновленню соціального капіталу на рівні громад.

Однак нинішня державна політика у сфері фізичної культури та спорту характеризується фрагментарністю, відсутністю системного бачення цілей і завдань післявоєнного розвитку, недостатньою інтеграцією інституцій, які мають впроваджувати програми фізичної реабілітації та соціального включення. Недостатній рівень міжвідомчої координації, обмежене фінансування, застаріла матеріально-технічна база спортивної інфраструктури, нерівномірний доступ до фізкультурних послуг у регіонах та низький рівень громадської участі – усе це стримує реалізацію потенціалу фізичної культури і спорту як інструменту національного відновлення.

З огляду на виклики, з якими зіштовхується українське суспільство, виникає необхідність критичного аналізу чинної політики у цій сфері та розроблення механізмів її оптимізації відповідно до нових соціальних, безпекових і демографічних умов. Такий підхід передбачає не лише адаптацію існуючих стратегій, а й створення но-

вих політик, що ґрунтуються на засадах інклюзивності, науково обґрунтованої реабілітації, міждержавної взаємодії та стійкого розвитку.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Проблематиці формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту присвячено низку наукових досліджень. Зокрема, у працях Ціпов'яза А. Т. та Бондаренка В. В. [10] було проаналізовано особливості організаційної структури та управління масовою фізичною культурою і спортом на державному, регіональному та місцевому рівнях. Значний внесок у вивчення управлінських механізмів галузі здійснила І. Л. Гасюк [2], яка акцентувала увагу на інформаційно-ресурсному забезпеченні фізкультурно-спортивної сфери. В свою чергу Степанюк О. В. та Лисенко І. А. [7] розглядають державну політику у сфері фізичної культури і спорту для осіб з інвалідністю, акцентуючи на її організаційно-управлінських засадах та ключових проблемах, зокрема нестачі фінансування й дефіциті кваліфікованих кадрів – тренерів і реабілітологів. Вони підкреслюють, що така політика тісно пов'язана із загальною соціально-економічною ситуацією в країні та не може реалізовуватись ізольовано. У своїй роботі Бондарець Є. М. [1] розглядає особливості формування державної політики у сфері фізичної культури і спорту в умовах воєнного стану, акцентуючи на проблемах управління та необхідності стратегічного відновлення галузі.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає у визначенні ефективних механізмів і підходів до удосконалення державної політики, спрямованої на відновлення, розвиток і підтримку сфери фізичної культури та спорту в умовах післявоєнної трансформації суспільства, з урахуванням нових безпекових, соціальних та економічних викликів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження застосовано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, які забезпечили комплексне розкриття проблем оптимізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту в післявоєнний період. Аналіз і синтез використано для вивчення наукових джерел, нормативно-правових актів та стратегічних документів, що регламентують розвиток галузі. Індукція й дедукція сприяли формулюванню висновків на основі конкретних прикладів, статистичних даних і досвіду реалізації спортивної політики в умовах кризи. Системно-структурний підхід дозволив дослідити взаємозв'язки між основними суб'єктами управління галуззю – державою, органами місцевого самоврядування, спортивними організаціями, закладами освіти.). Комплекс застосованих методів дозволив сформулювати обґрунтовані висновки й рекомендації щодо удосконалення державної політики в зазначеній сфері.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сфера фізичної культури та спорту в Україні – важливий елемент суспільного розвитку, який нині перебуває у фазі глибоких трансформацій, зумовлених як внутрішніми змінами, так і зовнішніми чинниками, зокрема наслідками війни. Сьогодні ця галузь потребує системної оптимізації механізмів державного регулювання, здатних забезпечити її ефективне функціонування в умовах післявоєнного відновлення. Це регулювання не обмежується винятково правовим аспектом, але в межах даного дослідження основну увагу приділено саме механізмам державної політики та адміністративного управління.

У сучасних умовах одним із перспективних інструментів є поєднання елементів державного впливу з механізмами саморегулювання. Зокрема, доцільним є застосування договірних моделей між різними суб'єктами галузі, що створює передумови для функціонування системи «м'якого права». Це дозволяє підвищити гнучкість у реалізації державної політики, адаптувати її до регіональних і локальних потреб, забезпечити ефективне партнерство між державою, бізнесом та громадянським суспільством.

Активізація державного впливу є об'єктивною відповіддю на зростання ролі економічного чинника та комерціалізації у сфері фізичної культури й спорту. Водночас це зумовлює необхідність пошуку нових моделей регулювання, які б забезпечували баланс між професійним спортом і масовою фізичною культурою. Сьогодні в Україні спостерігається домінування професійного спорту, що супроводжується поступовою маргіналізацією аматорської діяльності, яка, однак, має ключове значення для формування здорового способу життя населення.

Походження і характер застосування механізмів державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту потребують переосмислення з урахуванням міжнародних тенденцій та національного контексту. Планування стратегій розвитку має враховувати як глобальні виклики, так і внутрішні потреби. В умовах післявоєнного відновлення важливим завданням державної політики є розмежування між видами спорту (спорт вищих досягнень і масовий спорт) та формування чітких цілей, орієнтирів і зон відповідальності для органів державної влади та місцевого самоврядування [5].

Поруч із необхідністю посилення ролі держави, впровадження її науково обґрунтованої політики у сфері фізичної культури та спорту, традиційно важливою залишається й роль права у регулюванні спортивних взаємин. Визначення параметрів, меж, специфічного наповнення спортивного права України – першочергова проблема сучасної державної управлінської науки. Актуальність теми дослідження пояснюється й тим постійним інтересом, що протягом двох десятиліть присутній у вивченні державного регулювання у сфері правових аспектів фізичної культури й спорту. Варто наголосити на доцільності оптимізації механізму співпраці між різнорівневими суб'єктами відносин у сфері фізичної культури та спорту, наприклад, між державою, органами місцевого самоврядування, ОТГ, координуючими установами, клубами, спортивними закладами освіти, меценатами, відділами освіти [4].

Докорінні трансформації в системі державного управління, зокрема у сфері фізичної культури та спорту, мають супроводжуватися змінами у методах і підходах до реалізації політики. Сьогодні вже спостерігається активізація державного управління, реформування організаційної структури взаємодії з бізнесом і неурядовими організаціями, а також оновлення цілей, інструментів і функціонального апарату публічного управління. Одним із основних завдань залишається забезпечення результативності управління через ефективне планування, координацію і контроль за реалізацією державних програм.

Аналіз сучасного наукового доробку у сфері державного управління розвитком фізичної культури та спорту дозволяє стверджувати, що формування ефективної системи управління цією галуззю перебуває на етапі становлення, а саме питання результативності та цілісності управлінських механізмів залишається відкритим як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Наявні дослідження здебільшого розглядають окремі аспекти функціонування галузі, проте відсутній комплексний підхід до побудови інтегрованої моделі державної політики, яка б поєднувала стратегічне планування, ресурсну забезпеченість,

міжвідомчу координацію та ефективну взаємодію з недержавними суб'єктами. У сучасних умовах спостерігається активізація трансформаційних процесів, що супроводжується поступовим оновленням цілей і завдань публічного управління, зміною пріоритетів на користь сталого розвитку, зростанням ролі громадського та приватного сектору, а також переосмисленням засад взаємодії між державними та ринковими регуляторами. Водночас, реформування організаційно-функціональних підходів до управління у сфері фізичної культури та спорту відбувається нерівномірно, що вимагає системного підходу до розбудови узгодженої, прозорої й ефективної політики, здатної відповідати сучасним викликам і потребам українського суспільства в умовах післявоєнного відновлення. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [6], державна політика у цій сфері базується на визнанні її пріоритетним напрямом гуманітарної політики, що сприяє всебічному розвитку особистості, формуванню здорового способу життя, патріотичних цінностей та позитивного міжнародного іміджу держави. Основними принципами є забезпечення рівного доступу, гуманістичної спрямованості, безпеки учасників, високої якості та доступності послуг, а також орієнтація на міжнародні стандарти із збереженням національних традицій.

Наявність проблем у чинній українській нормативно-правовій базі об'єктивно відображає доцільність проведення систематизації, що гарантує оптимальне праворозуміння і правозастосування у сфері фізичної культури і спорту. Питання про кодифікацію актуальне і для розвитку спортивного права. Кодифікацію є ефективним засобом для вирішення поточних проблем на сучасному етапі [9]. Тому виникає потреба у проведенні змістовної інвентаризації та вдосконалення застарілого законодавства.

Серед ключових викликів, що досі гальмують розвиток сфери фізичної культури та спорту в Україні, слід відзначити критичний стан матеріально-технічної інфраструктури, яка не відповідає сучасним вимогам як за рівнем оснащення, так і за безпековими стандартами. Додатково спостерігається хронічний дефіцит висококваліфікованих фахівців – тренерів, інструкторів, фахівців з реабілітації, що ускладнює забезпечення якості спортивного процесу. Відсутність цілісної й ефективної системи виявлення, підготовки та підтримки спортивного резерву знижує конкурентоспроможність українського спорту на міжнародній арені. Значне технологічне відставання від провідних світових практик, зокрема у впровадженні інновацій, цифровізації тренувального процесу та наукового супроводу спортсменів, вимагає системного оновлення підходів. До того ж, недосконалість механізмів

комунікації та взаємодії між органами державної влади, спортивною громадськістю та населенням зумовлює відсутність спільного бачення пріоритетів галузі, що перешкоджає реалізації консолідованої політики розвитку.

Реалії сучасного економічного стану суб'єктів галузі вказують на неприпустимість збереження старої фінансової моделі, за якої основне навантаження лягає на регіональні бюджети. Оптимальним підходом є формування сегментарної системи фінансування з участю коштів держави, місцевого самоврядування, бізнесу, громадських організацій та міжнародних донорів. Ефективність політики значною мірою залежить від здатності місцевих керівників залучати до реалізації державної політики інші інституційні й фінансові ресурси, зокрема інвесторів та грантову підтримку.

Розвиток освіти та кадрового потенціалу у сфері фізичної культури та спорту є фундаментальним чинником забезпечення сталого розвитку галузі. Доцільною є реформа системи підготовки кадрів, посилення практичної спрямованості освітніх програм, впровадження дуальної освіти, а також розвиток міжнародного співробітництва у сфері підготовки фахівців.

Війна в Україні стала каталізатором глибоких змін у фізкультурно-спортивній сфері. Масове знищення інфраструктури, порушення тренувального процесу, втрата кадрів, участь спортсменів і тренерів у бойових діях – усе це потребує нових підходів до відновлення галузі. В перший рік війни обсяги збитків від зруйнованої інфраструктури перевищили 250 млн доларів США – постраждало 320 спортивних об'єктів, з яких 87 було повністю або частково знищено, найбільше – в областях, що зазнали інтенсивних бойових дій [3].

Варто підкреслити, що повномасштабна війна внесла суттєві корективи і в один із базових програмних документів – Стратегію розвитку фізичної культури і спорту в Україні на період до 2028 року [8], яка окреслює ключові пріоритети державної політики у цій сфері. У нинішніх умовах її положення втратили частину актуальності й потребують перегляду з урахуванням нових реалій, зокрема завдань відновлення інфраструктури, реінтеграції внутрішньо переміщених осіб, відновлення кадрового потенціалу, забезпечення доступності спортивних послуг у громадах, а також активної участі фізичної культури та спорту у формуванні стійкого, згуртованого суспільства в післявоєнний період. Оновлення Стратегії має стати інструментом не лише відбудови, а й модернізації галузі відповідно до гуманітарних і безпекових викликів сучасності.

Надзвичайно важливим є використання спорту як засобу підтримки психологічної стійкості, зниження рівня тривожності та формування відчуття єдності. В умовах війни важливо за-

безпечити доступ до занять спортом через нові формати – онлайн-тренування, публічні просвітницькі кампанії, залучення соціальних мереж до популяризації фізичної активності.

Спорт та фізична культура в Україні в таких умовах мають мету – формування незламної, фізично активної та здорової Української нації і мають бути пріоритетними напрямками гуманітарної політики України в майбутньому.

У цьому контексті необхідним є формування нових підходів до реалізації гуманітарної політики, які передбачають інтеграцію фізичної культури та спорту у всі сфери суспільного життя – освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, національно-патріотичне виховання. Такий підхід має забезпечити довгостроковий ефект не лише у сфері фізичного здоров'я, а й у зміцненні національної ідентичності, підвищенні рівня громадянської активності та згуртованості населення. Окрему увагу слід приділити розвитку фізкультурно-оздоровчих програм для ветеранів війни, осіб з інвалідністю, дітей з вразливих категорій та внутрішньо переміщених осіб, оскільки саме ці соціальні групи є найбільш уразливими у післявоєнний період і потребують особливої підтримки держави.

Крім того, стратегія розвитку фізичної культури і спорту повинна враховувати регіональні особливості, ступінь руйнування інфраструктури, рівень забезпеченості фахівцями, демографічну ситуацію та інші соціально-економічні чинники. Це дозволить сформувати адресні програми підтримки та відновлення, які сприятимуть зниженню соціальної нерівності й забезпеченню рівного доступу до спортивних послуг незалежно від місця проживання.

Важливо також активізувати міжсекторальну взаємодію між державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, спортивними федераціями, бізнесом і міжнародними партнерами. Така співпраця здатна стати рушієм інноваційного розвитку галузі, залучити додаткові ресурси, стимулювати розвиток нових форматів спортивної діяльності та створити сприятливе середовище для реалізації спортивного потенціалу громадян.

Таким чином, у післявоєнному періоді фізична культура і спорт мають розглядатися не як периферійна сфера гуманітарної політики, а як стратегічний ресурс національного відновлення, що забезпечує фізичну, психоемоційну й соціальну стійкість суспільства, сприяє зміцненню державності та формуванню цілісної національної ідентичності.

ДИСКУСІЯ

Отримані результати дослідження підтверджують необхідність системної трансформації державної політики у сфері фізичної культури

та спорту в післявоєнний період з акцентом на партнерські моделі управління, децентралізацію та впровадження інноваційних форматів організації спортивної діяльності. На відміну від попередніх досліджень, що фокусувалися переважно на довоєнних умовах або періоді воєнного стану, ця робота розглядає фізичну культуру і спорт як стратегічний ресурс відновлення нації, інструмент реабілітації та платформи для національної єдності. Водночас, обмеженням дослідження є недостатній емпіричний аналіз локальних практик та взаємозв'язків із суміжними сферами – охороною здоров'я, безпекою та демографією. Для майбутніх досліджень доцільно зосередитись на розробці індикаторів ефективності політики, аналізі локальних ініціатив та адаптації міжнародного досвіду, що дозволить поглибити наукове обґрунтування модернізації фізкультурно-спортивної галузі в умовах національного відновлення.

ВИСНОВКИ

Сфера фізичної культури та спорту в Україні наразі перебуває на етапі глибоких перетворень, зумовлених як внутрішніми викликами, так і зовнішніми обставинами, зокрема повномасштабною війною. Сучасна ситуація потребує посилення ролі держави у регулюванні та розвитку фізкультурно-спортивної галузі, що вимагає системної оптимізації механізмів управління, вдосконалення нормативно-правової бази, кодифікації спортивного законодавства та налагодження ефективної інституційної взаємодії між усіма зацікавленими сторонами – державою, громадськістю, бізнесом, органами місцевого самоврядування.

Особливої актуальності набуває потреба переорієнтації фінансових механізмів від бюджетної залежності до залучення альтернативних джерел фінансування – меценатства, інвестицій, міжнародної допомоги. Водночас розвиток галузі має ґрунтуватися на засадах справедливості, ефективності, інклюзивності та патріотичного виховання.

Умови війни актуалізували нову роль фізичної культури і спорту – як чинника психологічної стійкості, соціальної згуртованості та відновлення. Важливо забезпечити розвиток інноваційних підходів до організації тренувального процесу, враховуючи онлайн-формати, а також інформаційну підтримку населення щодо значення фізичної активності у важких життєвих обставинах. Участь у спорті має стати не тільки способом зміцнення здоров'я, але й платформою для національного єднання, патріотичного виховання та культурної ідентичності.

У перспективі гуманітарна політика України повинна зосереджуватися на створенні умов для широкого доступу до занять спортом, розвитку

спортивної інфраструктури, підготовки кваліфікованих кадрів, популяризації здорового способу життя та зміцнення міжнародних спортивних зв'язків. Розбудова фізичної культури і спорту в Україні

є не лише елементом соціального добробуту, а й стратегічним напрямом національного відновлення, зміцнення стійкості суспільства та формування Української Нації – сильної, здорової, незламної.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bondarets, Ye. M. (2023). Problemy realizatsii derzhavnoi polityky u sferi fizychnoi kultury ta sportu v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu [Problems of implementing state policy in the field of physical culture and sports under martial law]. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini – Public management and administration in Ukraine*, 37, 95–99. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.37.18> [in Ukrainian]
2. Hasiuk, I. L. (2010). Informatsiino-resursne zabezpechennia haluzi «fizychna kultura i sport»: suchasnyi stan i tendentsii rozvytku [Information and resource support of the «physical culture and sports» sector: current state and development trends]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia - Theory and Practice of Public Administration*, 3, 30–41. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2010_3_7 [in Ukrainian]
3. Huttsait, V. (12.01.2023). D Facebook post by Vadym Guttsait, Minister of Youth and Sports of Ukraine [Facebook post by Vadym Guttsait, Minister of Youth and Sports of Ukraine]. <https://www.facebook.com/vgytzeit/posts/10161388341998539> [in Ukrainian].
4. Dubinska, Z. P. (2021). Osoblyvosti rehuliuвання pravovidnosyn u sferi sportu v Ukraini: teoretyko-pravovy pidkhid [Features of regulation of legal relations in the field of sports in Ukraine: theoretical and legal approach]. Ph. D in Law thesis. Lviv [in Ukrainian].
5. Paliukh, A. Ya. (2021). Konstytutsiino-pravovi zasady derzhavnoi polityky u sferi fizychnoi kultury i sportu [Constitutional-legal basis of state policy in the sphere of physical culture and sports]. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
6. Pro fizychnu kulturu i sport : zakon Ukrainy vid 24.12.1993 № 3808-XII. Redaktsiia vid 03.09.2023 [On Physical Culture and Sports: Law of Ukraine from 24 December 1993, № 3808-XII *zakon.rada.gov.ua* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> [in Ukrainian]
7. Stepaniuk, O. V., & Lysenko, I. A. (2019). Derzhavna polityka v orhanizatsii fizkulturno-ozdorovchoi ta sportyvnoi roboty osib z invalidnistiu [State policy in organizing physical culture and sports activities for persons with disabilities]. *Stratehichne upravlinnia rozvytkom fizychnoi kultury i sportu: zbirnyk naukovykh prats - Strategic management of physical culture and sports development: collection of scientific papers*, pp. 126–131. Kharkiv: KhDAFK. [in Ukrainian]
8. Stratehiia rozvytku fizychnoi kultury i sportu do 2028 roku [Strategy for the development of physical culture and sports until 2028: Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy]. *mizhiria-osvita.gov.ua* <https://mizhiria-osvita.gov.ua/uploads/1-1.pdf> [in Ukrainian]
9. Kharitonov, Ye. O. (2018). Sportyvne pravo: aktualni problemy [Sports law: current issues]. Odesa : Yurydychna literatura [in Ukrainian]
10. Tsipoviaz, A. T., & Bondarenko, V. V. (2019). Orhanizatsiia i upravlinnia fizychnoiu kulturoiu i sportom [Organization and management of physical culture and sports]. Kremenchuk : KPK [in Ukrainian]